

On Beşinci Şua (El-Hüccetü'z-Zehra), İkinci Makam'daki, Birinci ve İkinci Delil arasındaki farkı izah eder misiniz?

"On beş delilden birincisi:bütün ,Yani .dir' **قَالَتِظَامَاتُ الْمَوْزُونَةُ** mahlûkatta müşahede edilen ölçülü düzgünlük, mizanlı intizam, ihatalı bir ilme şahadet eder."

"Evet, muntazam bir saray gibi kâinattan ve manzume-i şemsiyeden ve kelimeler ve seslerin neşrinde zerrelere medâr-ı hayret bir intizam gösteren hava sahifesinden ve üç yüz bin ayrı ayrı neveleri her baharda bir intizam-ı ekmel içinde yetiştiren zemin yüzünden tut, tâ herbir zîhayatın vücudundaki âzâ ve cihazat ve hüceyrat ve zerrelere kadar derin, ihatalı, şaşırılmaz bir ilmin eseri olan mizanî düzgünlük ve tam intizam bulunması, gayet zâhir ve kat'î bir surette, ihatalı bir ilme delâlet ve şahadet eder demektir."

İzah: Kainatın harika intizamında görünen **mükemmel düzgünlük ve ölçülülük**, Allah'ın sonsuz ilmine şahit ve delildir. Atomlardan tut ta gezegenlere kadar her şeyde mucize deresinde bir düzgünlük ve ölçülük hakimdir ki; bu da sonsuz ilim sahibi bir Zat tarafından icra edilebilir diyerek, Allah'ın her şeyi kuşatan ilmine işaret ediyor.

"**İkinci delil:**kâinattaki bütün ,Yani .dir' **وَالْإِتْرَاتُ الْمَنْطُومَةُ** masnuâtta, cüz'î-küllî, seyyarattan tâ kandaki küreyvât-ı hamrâ ve beyzâya kadar herşeyde gayet düzgün bir ölçü, mütenasip bir mizan bulunması, bedahetle muhît bir ilme delâlet ve kat'î şahadet eder. Evet, görüyoruz ki, meselâ bir sineğin, bir insanın âzâları ve cihazatı, hattâ cesedinin hüceyratı ve kanındaki kırmızı ve beyaz kürecikleri o derece hassas bir mîzan ve ince bir ölçüyle yerleştirilmiş ve o derece birbirine münasip ve uygun ve cesedin sair âzâlarında öyle muntazam bir tenasüp var ki, nihayetsiz bir ilme mâlik olmayan, o vaziyeti onlara vermesi hiçbir cihette imkânı yok. İşte, aynen bütün zîhayat ve envâ-ı mahlûkat, zerrattan tâ manzume-i şemsiyedeki seyyarata kadar, öyle tam bir muvazene ve zerre kadar şaşırılmaz bir düzgün ölçü hükmetmesi, ihatalı bir ilme kat'î delâlet ve parlak şahadet eder. Demek ilmin her delili, Zât-ı Alîmin mevcudiyetine dahi delildir. Sifat mevsufsuz olması muhal ve imkânsız olmasından, bütün hüccetleri Alîm-i Ezelînin vücub-u vücuduna kuvvetli ve gayet kat'î bir hüccet-i kübrâdır."(1)

İzah: Bu delilde birinci makam; Allah'ın sonsuz ilminin ispatı değil, ilim sıfatı ardında duran Zat-ı Akdesin ispatına aittir. Halbuki Birinci Delil'de birinci makam ilmin ispatı, ikinci makam Zat-ı Akdesin ispatı şeklindedir. İkinci delilin son kısmında bu mana şu şekilde ifade ediliyor:

"Demek ilmin her delili, Zât-ı Alîmin mevcudiyetine dahi delildir. Sıfat mevsufsuz olması muhal ve imkânsız olmasından, bütün hüccetleri Alîm-i Ezelînin vücub-u vücuduna kuvvetli ve gayet kat'î bir hüccet-i kübrâdır." İki delil arasında böyle bir incelik var.

Diğer bir mana ise; ölçülü düzgünlük ile düzgün ölçülülük ayrı delillerdir. Mizanlı intizam ile intizamlı mizan da aynı şekilde farklıdır. Birinci delil ile ikinci delil arasında böyle bir fark da vardır. **Birinci delilde kainattaki intizamın ölçülü olması vurgulanırken, ikinci delilde hassas ölçülerin ne denli bir intizam altında olduğu vurgulanıyor.**

(1) bk. [Şualar, On Beşinci Şua, Birinci Delil.](#)